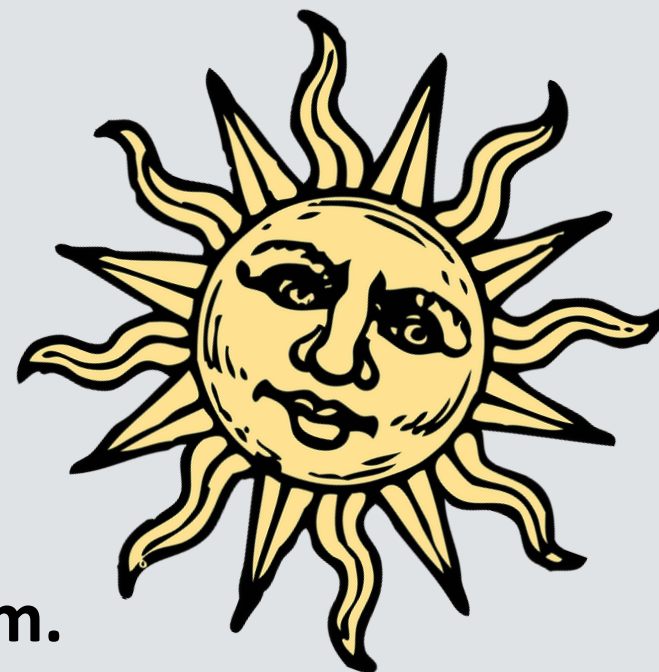

VÁNOCE

**Marie Hanušová
Kája Tomšík**

Vznik a historie Vánoc

- Pojmenování Vánoc vzniklo v době před křesťanstvím a označovaly se tak dny a noci, spojené se slunovratem.
- Původ slova Vánoce je v staroněmeckém výrazu „*den wihem Nachten*“ - posvátné noci nebo svaté noci – později na *Weihnachten* tedy vánoce.
- Slunovrat byl v dávných dobách očekávanou a slavenou událostí - byl příslibem návratu slunce.
- K této době se také váže mnoho přání, říkadel, písní, koled, zvyků a tradic.
- Oslavy Slunovratu v minulosti tedy byly s největší pravděpodobností základem pozdějších i současných vánočních svátků.

Křesťanská církev

- Nejdříve se snažila původní pohanské zvyky zrušit, ale protože byly mezi lidmi dlouhodobě zakořeněné, nesetkala se tato snaha s pochopením.
- Křesťané se rozhodli využít oblibu období slunovratu mezi lidmi pro šíření své víry a oslavy narození Ježíše Krista
- Vánoce byly křesťanskou církví uznány jako církevní svátky ve čtvrtém století našeho letopočtu.
- Staly se součástí kultury všech křesťanských národů a přibližně od 16. století se slaví v takové podobě, jak je slavíme v současnosti.

První Vánoce slavili v Římě kolem roku 330

- V Římě se slavily narozeniny významných mužů, pokud nebylo známé přesné datum jejich narození, v některý jiný významný den a z této tradice později vycházeli i křesťané.
- Když chtěli pravidelně uctívat narozeniny Ježíše Pána, ale z evangelia nebylo možné zjistit, kdy se skutečně narodil, zvolili nakonec 25. prosinec.
- Vysvětlení je poměrně jednoduché: Jan Křtitel se narodil o letním slunovratu, Kristus byl počat o jarní rovnodennosti a musel se tedy narodit o zimním slunovratu – 25. prosince.
- Tento den byl i v starém Římě významný, protože slunce nabíralo novou sílu a tak to byl ten nejlepší den pro uctívání Krista, který pro křesťany byl, je a zůstane „Světlem světa“.

Význam vánočních svátků

- Na celém světě jsou pro křesťany Vánoce stejně jako Velikonoce velmi významným svátkem.
- Znamenají pro ně den narození Ježíše Krista v Betlémě a začátek jeho putování a šíření evangelia.
- Ani věřící se ale nedokážou zcela vyhnout současné podobě Vánoc, která se celkem přirozeně stala více komerční než duchovní.

„Kdyby se Kristus tisíckrát narodil v Betlémě, není nám to nic platné, jestliže se nezrodí v našich srdcích.“

Pravoslavná církev

- Slaví Vánoce v jiném období, než většina obyvatel světa, ale ani to už v současnosti není pravidlem – například v Bulharsku nebo Řecku se i pravoslavní věřící přiklánějí k období od 24. prosince.
- V každém případě jsou ale Vánoce po Velikonocích nejvýznamnějším svátkem pravoslavné církve.

- Začínají 28. listopadu půstem, který končí až po 40 dnech velkou bohoslužbou.
- Hlavními dny svátků jsou 6. a 7. leden.
- Pravoslavné Vánoce končí 19. ledna a další velkou událostí je svátek Kristova křtu.

Židovské svátky Chanuka - svátky světla

- Slaví se osm dní – osm dní hořela menorah – zázrak – Juda Makabejský
- Jejich začátek se každý rok mění podle židovského kalendáře, ale vždy připadá na naše vánoční období.
- Podle Židů ale Chanuka nemá právě mimo roční období a toho, že židovské děti dostávají malé dárky, s Vánocemi nic společného.
- Chanuka je pro Židy významná především tím, že své náboženství otevřeně prezentují ostatnímu světu.
- Většina ostatních židovských svátků je uzavřená především pro jejich společenství.

Pro ateisty

- Vánoce mají jiný než církevní význam.
- Vnímají je spíše jako dny klidu, pohody a spokojenosti.
- Základními symboly jsou ozdobený vánoční stromeček, dárky, cukroví, a na Štědrý den k večeři rybí polévka, smažený kapr a bramborový salát...
- Je to komerční příležitost pro výrobce mnoha druhů zboží a potravin, a samozřejmě i pro obchodníky – stálé zvyšování tržeb.
- Tento trend bude pravděpodobně ještě nějakou dobu pokračovat.
- Podle názoru různých odborníků je to dáno zjednodušenou představou, že v uspěchaném současném světě je potřeba alespoň jednou za rok zapomenout na všechny starosti a vynahradiť sobě i svým blízkým nějakým způsobem nedostatek času a pozornosti – a právě Vánoce se považují za nejlepší příležitost.

Vánoce v Německu

- Ježíšek rezavé vlasy a vousy a k přemísťování používá osedlaný divoký vítr. Dříve prý odnášel neposlušné děti a trestal nevěrné ženy. 1. 12. děti dostávají sladké adventní kalendáře a až do vánoc otvírají po jednom okénku se sladkým překvapením, vánočním stromčkem je jedlička.

Vánoce v Anglii

- 25. prosince děti po probuzení nacházejí v červených ponožkách dárky od Santa Clause. Celá rodina se pak sejde nad nadívaným krocanem a švestkovým pudinkem. V Anglii jsou Vánoce stejné jako ve Francii.

Vánoce v Itálii

- Štědrý večer se slaví jako předvečer narození Páně jen schůzkou s přáteli. Také italské děti dostávají dárky až na první svátek vánoční ráno. Ve srovnání s našimi, jsou italské Vánoce velmi odbyté nepečou ani cukroví.. 😞

Vánoce ve světě

<https://magazin.aktualne.cz/cestovani/jak-vypadaji-vanocce-ve-svete-francouzi-ji-poleno-italove-mus/r~89f14932e4c711e786cf0cc47ab5f122/>

Vánoce a zvyky v česku..

- **Jídlo..**

- Na snídani a obědě tolik nezáleží, ale k večeři si většina lidí v česku dává kapra s bramborovým salátem. A říká se, že kdo celý den nebude jíst uvidí zlaté prasátko, ale já ho ještě nikdy neviděla.. ☹ Také se peče cukroví.

- **Zvyky a tradice**

- Každá rodina má jiné tradice, například se lije olovo, hází pantoflem, krají jablko a mnoho dalších.

- **Kdy??**

- U nás se dárky dávají 24. prosince v jiných zemích je tomu jinak. V Česku nosí dárečky Ježíšek..

Vánoční stromeček

- Zdobení živých zelených stromů světly a sladkostmi má kořeny už v pohanských dobách.
- Tehdy pod nimi lidé tancovali, aby oslavili bohyni slunce.
- Tradice vánočních stromků, jak ji známe my, je však mnohem mladší.
- První historicky doložená zmínka je z roku 1570 ze severoněmeckých Brém.
- Z veřejných prostranství začaly vánoční stromky postupně pronikat do domácností až v 17. století.
- Teprve ve století 19. se vánoční stromky rozšířily z velkých měst na vesnici.
- Katolická církev jim totiž zpočátku příliš nefandila – právem je považovala za pohanský zvyk.

tradiční
zavěšený
stromek

Proč zrovna stromeček

- Možná proto, že zelená barva je obecně **barvou štěstí, života a vitality**
- Spojuje všechny tři části světa - svými kořeny zasahuje do země (Peklo), kmen symbolizuje materiální svět (Očistec) a větve sahají do nebe (Nebesa).
- Dříve se zdobil přírodními materiály (přírodniny), ke kterým se dnes opět navracíme.
- Oblíbené jsou šišky, sušené ovoce, koření a spousty dalších přírodnin.
- Na konci 19. století spatřila světlo světa novinka –**skleněné baňky od českých sklářů**.
- U nás také poprvé vznikla tradice v podobě zavěšení čokoládových figurek na větve stromů.
- Samotné rozsvícení vánočního stromku, symbol oslavující Vánoce, je v podstatě tak trochu návratem k pohanskému zvyku - oslavám slunce jako zdroje světla a života.

Vánoční strom republiky

tradice založená v Brně 13. prosince 1924

- V roce 1919 těsně před Štědrým dnem našel spisovatel Rudolf Těsnohlídek s přáteli v lese na sněhu téměř zmrzlé děvčátko.
- Podařilo se jim ho zachránit.
- Těsnohlídek přemýšlel o tom, jak pomoci dalším opuštěným dětem zvláště v předvánočním čase.
- Inspiraci našel v Kodani, kde předvánoční náměstí zdobila vzrostlá jedle s kasičkou již od roku 1914.
- Tato charitativní akce se rychle rozšířila.

**Sbírka na děti nezaměstnaných
rodičů u vánočního stromu
v Praze 1931.**

Koleda

- Označuje původně píseň, kterou děti zpívají během velkých křesťanských svátků při obcházení jednotlivých domů, kdy „si koledují“ o výslužku.
- Tento zvyk se dnes udržel už pouze na vsích.
- Postupně však se slovo koleda stalo označením písně s vánoční tematikou, původně s náboženským obsahem, v posledním století však i bez něho.
- Podle legendy je autorem první koledy **svatý František z Assisi** (1181–1226).
- V 16. a 17. století nechala Jednota bratrská (už na knihtisku) vytisknout české kancionály a snažila se je rozšířit mezi lid.
- Vánoční koledy - prastarý zvyk převzatý od předků – mají většinou neznáme autory.

Koledy věnované adventu a vánočním dnům

patří sem i všeobecně známá a dodnes hojně zpívaná píseň

Narodil se Kristus Pán

1. Narodil se Kristus Pán, veselme se,
z růže kvítek vykvet nám, radujme se.
Z života čistého, z rodu královského
nám, nám narodil se.
2. Jenž prorokován jest, veselme se,
ten na svět poslán jest, radujme se.
Z života čistého, z rodu královského
nám, nám narodil se.
3. Člověčenství naše, veselme se,
ráčil vzít Bůh na se, radujme se.
Z života čistého, z rodu královského
nám, nám narodil se.
4. Goliáš oloupen, veselme se,
člověk jest vykoupen, radujme se.
Z života čistého, z rodu královského
nám, nám narodil se.

Adam Václav Michna z Otradovic (1600 - 1676)

typický představitel vánoční hudební poezie - reprezentuje baroko
skladatel, básník a varhaník, hospodský z Jindřichova Hradce je
autorem mnoha vánočních písní, i té nejznámější zlidovělé

Chtíc aby spal

Chtíc, aby spal, tak zpívala, synáčkovi,
matka, jež ponocovala, miláčkovi:
Spi, nebes dítě milostné, pán jsi a Bůh
přeje ti v lásce celý ráj, pozemský lůh.

Dřímej, to matky žádost je, holubičko
v tobě se duše raduje, ó perličko!
Nebesa chválu pějí tvou, slávu a čest,
velebí tebe každý tvor, tisíce hvězd.

Ó lilie, ó fialko, ó růže má, dřímej,
má sladká útěcho, zahrádko má!
Labuti má a loutno má, slavíčku můj,
dřímej, má harfo líbezná, synáčku můj!

Miláčku, spi a zmlkněte andělové,
před Bohem se mnou klekněte, národové!
Sestoupil v pravdě Boží syn na naši zem,
přinesl spásu, pokoj svůj, národům všem.

Baroko a Jakub Jan Ryba

- Koledy byly jednou z nejrozšířenějších vánočních kratochvílí, byly slyšet na trzích v šencích, klášterech, domech bohatých měšťanů i šlechtických palácích.
- V době baroka se vyvíjí pastorely i české vánoční mše.
- Nejznámějším představitelem tohoto žánru je **Jakub Jan Ryba**.
- V Čechách i zahraničí se uvádí ponejvíce jeho dnes již slavná Česká mše vánoční **Hej mistře, vstaň bystře**.

Jakub Jan Ryba Česká mše vánoční

Česká mše vánoční

Ad Kyrie

Jakub Jan Ryba
1765-1815

Allegretto

Pianoforte

Vni. pizz. Org. *p* Vni. pizz. Org.

7 Archi. pizz. Tutti

14

20 TENORE SOLO

Hej, mi-stře, vstaň bys-tře, vzhlé-dni na jas-nost,

Archi. arco *p* Org.

26 T.

nebes na švar-nost, krá-su u-hlí-dáš, vtento noční čas.

Tutti

Vánoční pochoutky

- Štědrovečerní večeře našich předků byla paradoxně chudší i bohatší zároveň.
- Obvykle se podávalo pět až sedm chodů, jejichž složení se odvíjelo od finančních možností rodiny.
- Někde si užívali pečených šneků či raků, zatímco jinde museli vystačit s hrachem, houbami a sušeným ovocem.
- Smažený kapr se k nám dostal z Rakouska, a byť ho má ve své slavné kuchařce již Rettigová, národním vánočním jídlem se stal až po druhé světové válce.
- Díky stále oblíbenějšímu smažení rychle vytlačil starší a pracnější úpravu ryb, tedy kapra na modro či kapra na černo.

A teď si všichni společně zazpíváme

Přejeme vám všem klidné a požehnané vánoce

*Katka, Marie, Kája a všichni lektori, kteří s námi sdíleli letošní výuku.
A po Novém roce snad někdy i naživo....*

A zde slibované odkazy

- Kurz pro U3V Technická univerzita Liberec
- PaedDr. Jaroslava Šiftová
- Advent a jeho symboly: <https://youtu.be/D-F1un01F-8>
- Advent a svátky svatých: <https://youtu.be/HITSw7eW240>